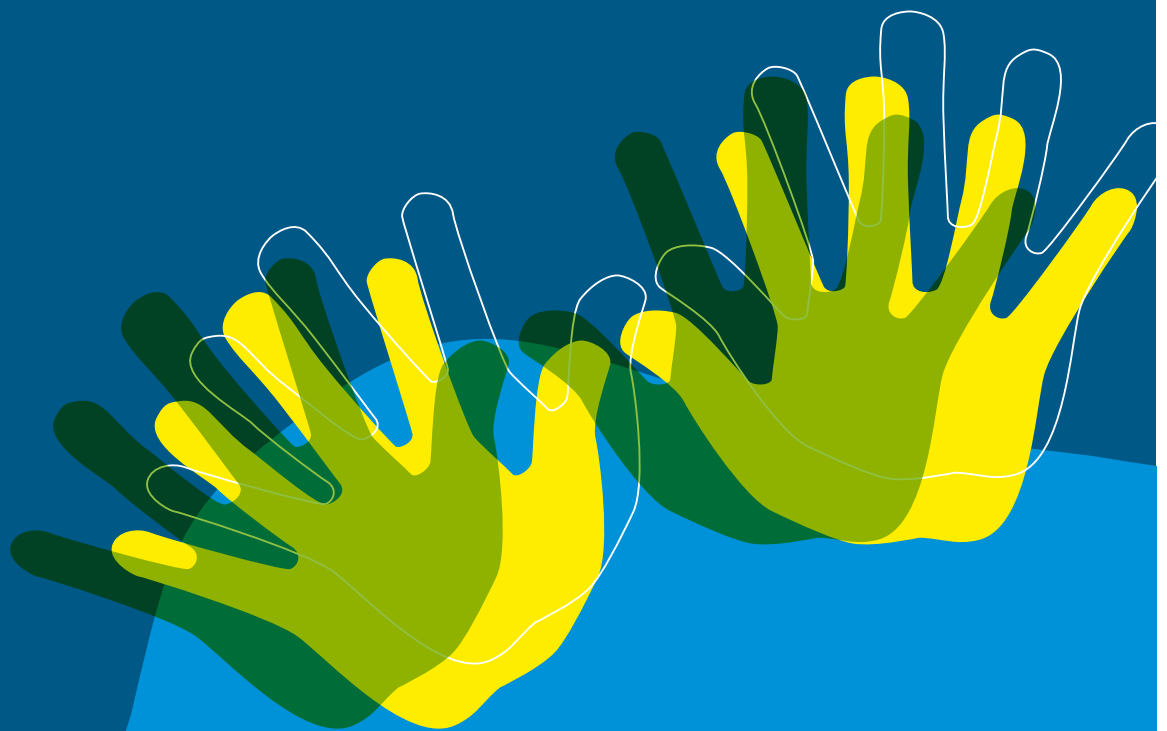
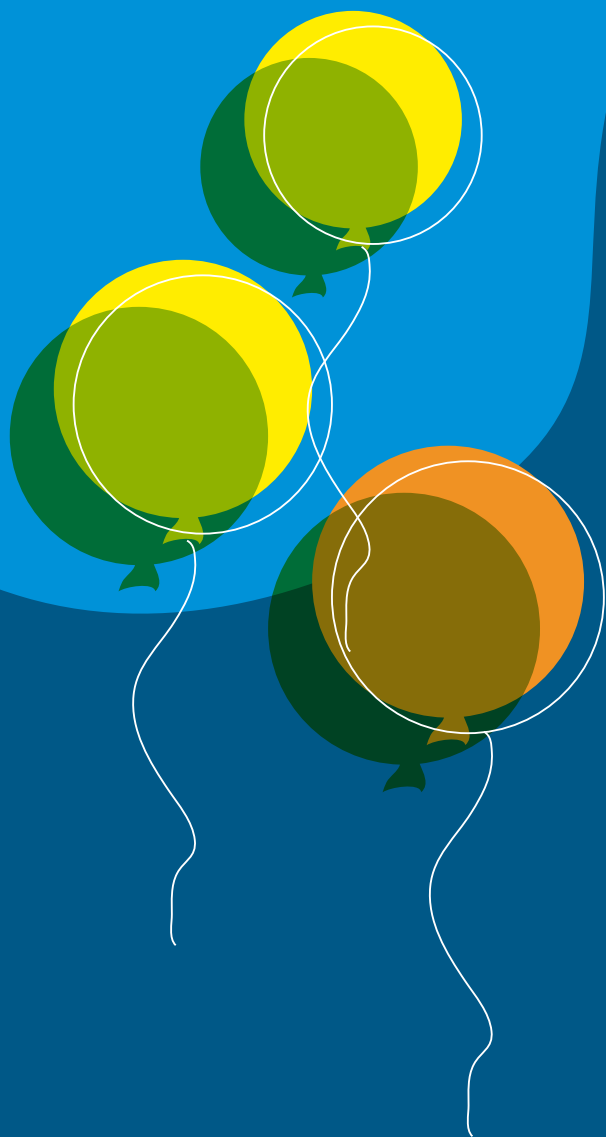

**SUPPLERENDE
RAPPORT**
TIL NORGES SYVENDE
RAPPORT TIL FNS
BARNEKOMITÉ
2024

FRA FORUM FOR
BARNEKONVENSJONEN

SUPPLERENDE RAPPORT TIL NORGES
SYVENDE RAPPORT TIL FNS BARNEKOMITÉ **2024**

Utarbeidet av: FORUM FOR BARNEKONVENSJONEN

Design og illustrasjon: Aksell AS

Trykk: Aksell AS

Opplag: 500

Miljøfyrtårn[®]

**TRYKT
I NORGE**
NO - 1470

INNLEDNING

Dette er supplerende rapport fra Forum for barnekonvensjon i Norge til FN barnekomite. Forum for barnekonvensjonen består av mer enn 50 organisasjoner og institusjoner som jobber for barns rettigheter. Rapporten reflekterer utfordringene sivilsamfunnet erfarer at barns rettigheter står overfor i Norge, og kan tjene til å dokumentere norske myndigheters oppfyllelse av bestemmelsene i FNs barnekonvensjon (barnekonvensjonen).

Gjennomføringsmåte:

Supplerende rapport er en sentral oppgave for Forum for barnekonvensjonen og rapporten har blitt til gjennom en grundig prosess. Arbeidet er koordinert av Forum for barnekonvensjonen sitt arbeidsutvalg. Rapporten baserer seg på arbeids- og kompetanseområdene til Forum for barnekonvensjonens organisasjoner. Temaene i rapporten er begrenset til listen over temaer fra FNs barnekomité. Hvilke områder som fremheves gjenspeiler ikke nødvendigvis hvor Forum for barnekonvensjonen mener at utfordringene er størst, men der medlemmer har spesiell kompetanse og har avgitt innspill. Kilder refereres til fortløpende i fotnoter.

INNHOOLD

A. GENERELLE GJENNOMFØRINGSTILTAK (ART. 4, 42 OG 44 (6))	8
Lovgivning	8
<i>Implementere rettighetene i barnekonvensjonen i all lovgivning relevant for barn, merknad 4 a</i>	8
<i>Revidere forskrift om barns opphold i helseinstitusjon, merknad 4 b</i>	8
<i>Ratifisere den tredje valgfrie tilleggsprotokollen til FNs barnekonvensjon, merknad 4 d</i>	8
Helhetlig politikk, strategi og koordinering	9
<i>Ulikheter i det kommunale tjenestetilbudet til barn, merknad 5 a</i>	9
Uavhengig overvåking	9
<i>Nasjonale klagemuligheter for barn, merknad 8 b</i>	9
Formidling, bevisstgjøring og opplæring	10
<i>Styrke kompetansen om FNs barnekonvensjon, merknad 9 a og b</i>	10
Barns rettigheter og næringslivet	10
<i>Næringslivets etterlevelse av barnekonvensjonen, merknad 10</i>	10
B. GENERELLE PRINSIPPER (ART. 2, 3, 6 OG 12)	11
Ikke-diskriminering	11
<i>Kompleks diskriminering av barn med funksjonsnedsettelse, merknad 11c</i>	11
<i>Diskriminering av barn som bryter med normer for kjønn og seksualitet, merknad 11c</i>	11
<i>Diskriminering av barn med minoritetsbakgrunn, merknad 11c</i>	12
Barnets beste	12
<i>Nasjonale retningslinjer for å vurdere hensynet til barnets beste, merknad 12a</i> ...	12
<i>Hensynet til barnets beste i utlendingssaker om utvisning av foreldre som er utenlandske statsborgere, merknad 12b</i>	13
Respekt for barnets synspunkt	13
<i>Barnets rett til å bli hørt i saker om utvisning og asyl, merknad 13 a</i>	13
<i>Behov for å styrke ungdomsrådene, merknad 13 b og c</i>	14
<i>Rett til å bli hørt for barn med funksjonsnedsettelse, merknad 13 d</i>	14
<i>Nasjonale retningslinjer for barns medvirkning, merknad 13 e</i>	15
C. SIVILE RETTIGHETER OG FRIHETER (ART. 7, 8 OG 13–17)	16
Nasjonalitet	16
<i>Statsløse barn, merknad 14</i>	16
Rett til personvern og tilgang til passende informasjon	16
<i>Barn og digitale medier, merknad 15 b</i>	16

D. VOLD MOT BARN (ART. 19, 24 (3), 28 (2), 34, 37 (A) OG 39)	17
Vold, inkludert seksuell utnyttelse og overgrep	17
<i>Styrke beskyttelsen av barn utsatt for vold og seksuelle overgrep, merknad 17 a</i> ..	17
<i>Forebygging av seksuelle overgrep mot barn, merknad 17 b</i>	17
<i>Evaluering av statens barnehus, merknad 17d</i>	18
<i>Vold og seksuelle overgrep mot barn med funksjonsnedsettelse, enslige mindreårige asylsøkere og barn som bryter med normer for kjønn og seksualitet, merknad 17e</i>	18
<i>Kunnskap og kompetanse, merknad 17 f</i>	19
E. FAMILIEMILJØ OG ALTERNATIV OMSORG (ART. 5, 9–11, 18 (1) OG (2), 20, 21, 25 OG 27 (4))	20
Barn fratatt et familiemiljø, og adopsjon	20
<i>Barnets beste ved plassering av søsken i fosterhjem, merknad 20 b (i)</i>	20
<i>Barn som flyttes akutt med bakgrunn i alvorlige atferdsvansker, merknad 20 b (iii)</i>	20
<i>Oppfølging av barn under opphold på barnevernsinstitusjon, merknad 20 b (iv)</i>	20
Barn av fengslede foreldre	21
<i>Barns rett til kontakt og samvær med foreldre som sitter i fengsel, merknad 21</i>	21
F. BARN MED FUNKSJONSNEDESETTELSE (ART. 23)	22
<i>Kommunale forskjeller i tjenestetilbudet til barn med funksjonsnedsettelse, merknad 22 a</i>	22
<i>Forhindring av institusjonalisering av barn med funksjonsnedsettelse, merknad 22 b</i>	22
<i>Styrket helsetilbud for barn med funksjonsnedsettelse, 22 c, merknad 23 a og b</i>	23
G. HELSE OG LEVESTANDARD (ART. 6, 18 (3), 24, 26, 27 (1) – (3) OG 33) ...	24
Helse- og helsetjenester, psykisk helse og ungdomshelse	24
<i>Mange barn og unge får ikke nødvendig psykisk helsehjelp, merknad 23 a, b og d</i>	24
<i>Styrke helsestasjon- og skolehelsetjenesten, merknad 23 b</i>	24
<i>Manglende helsehjelp for barn uten oppholdstillatelse, merknad 23 c</i>	25
<i>Bedre helseundersøkelse av nyankomne flyktninger, merknad 23 c</i>	25
<i>Tiltak for å respondere på de mest alvorlige helseutfordringene hos barn som bryter med normer for kjønn og seksualitet, merknad 23 e</i>	25
<i>Barn og miljø, merknad 24</i>	26
Levestandard	26
<i>Barn i lavinntektsfamilier, merknad 25 a</i>	26
<i>Barn i kommunale boliger, merknad 25 b</i>	27
<i>Økt barnetrygd, merknad 25 b</i>	27
<i>Behov for et styrket barneperspektiv i NAV, merknad 25 c</i>	28

H. UTDANNING, HVILE OG FRITIDSAKTIVITETER (ART. 28–31)	29
Utdanning	29
<i>Sikre likeverdig og inkluderende opplæring for barn med funksjonsnedsettelse,</i> <i>merknad 26 a</i>	29
<i>Forebygge utvikling av høyt skolefravær, merknad 26 b</i>	30
<i>Rett til videregående og barnehage for barn som er asylsøkere, merknad 26 c.....</i>	31
<i>Alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø, merknad 26 d</i>	31
<i>Samiske barns rett til opplæring på samisk, merknad 26 f.....</i>	32
Hvile, fritid, rekreasjon og kulturelle og kunstneriske aktiviteter	32
<i>Manglende lovregulering og kvalitetssikring av fritidsklubber og</i> <i>fritidsaktiviteter for barn med funksjonsnedsettelse, merknad 27</i>	32
I. SPESIELLE BESKYTTELSESTILTAK (ART. 22, 30, 32, 33, 35, 36, 37 (B)–(D) OG 38–40)	34
<i>Internering av barn og hensynet til barnets beste, merknad 28 a (ii)</i>	34
<i>Risikoen asylsøkere står overfor i avvisningsprosedyren,</i> <i>merknad 28 a (ii)</i>	34
<i>Tidsbegrenset oppholdstillatelse for enslige mindreårige asylsøkere</i> <i>mellom 16–18 år, merknad 28 a (iii)</i>	35
<i>Omsorgsansvaret for enslige mindreårige asylsøkere mellom 15–18 år,</i> <i>merknad 28 a (iv)</i>	35
<i>Styrke etterforskningen av forvunnede barn fra asylmottak, merknad 28 a (v)</i>	36
Flyktning- og asylsøker barn og barn i migrasjonssituasjoner	36
<i>Fjerning av rimelighetsvilkåret, merknad 28 b</i>	36
<i>Aldersbestemmelse og enslige mindreårige asylsøkere, merknad 28 c</i>	37
Barn i konflikt med loven	37
<i>Barn i konflikt med loven, merknad 31a</i>	37
<i>Forvaring og rettspsykiatriske undersøkelser, merknad 31 c og d</i>	38
<i>Barn i fengsel, merknad 31 e.....</i>	38
K. VALGFRI TILLEGGSPROTOKOLL OM BARN I VÆPNET KONFLIKT	39
<i>Repatriere norske barn fra Syria, merknad 33 d</i>	39
TILSLUTTEDE ORGANISASJONER.....	40

II. RETTIGHETENE UNDER KONVENSJONEN OG TILLEGGS- PROTOKOLLENE

A. GENERELLE GJENNOMFØRINGSTILTAK

(ART. 4, 42 OG 44 (6))

LOVGIVNING

Implementere rettighetene i barnekonvensjonen i all lovgivning relevant for barn, merknad 4 a

Barns rettigheter må eksplisitt inntas i all lovgivning relevant for barn, særlig i forvaltningsloven, sosialtjenesteloven, folketrygdloven, integreringsloven, tvangsfullbyrdelsesloven, gjeldsordningsloven og helselovgivningen.

ANBEFALING:

Parten anbefales å lovfeste barns rettigheter i all lovgivning relevant for barn.

Revidere forskrift om barns opphold i helseinstitusjon, merknad 4 b

Pasient- og brukerrettighetsloven gir barn særlige rettigheter. Dette utdypes bla. i en egen forskrift om barns opphold i helseinstitusjon. Denne forskriften har formuleringer som i for stor grad åpner for skjønn og unntak, ofte som følge av økonomiske og organisatoriske prioriteringer. For eksempel skal barn bare «fortrinnsvis» legges inn på egne barneavdelinger. Dette har resultert i konkrete saker om barn som blant annet har skremmende opplevelser under opphold på helseinstitusjon¹. Det er ingen planer om å revidere forskriften.

ANBEFALING:

Parten anbefales å revidere gjeldende Forskrift om barns opphold i helseinstitusjon.

Ratifisere den tredje valgfrie tilleggsprotokollen til FNs barnekonvensjon, merknad 4 d

Norge har fortsatt ikke ratifisert den tredje valgfrie tilleggsprotokollen om individklagerett til FNs barnekonvensjon. En mulighet for barn til å reise klager utenfor det nasjonale rettssystemet, er en sentral og viktig forutsetning for at barn skal få oppfylt sine rettigheter etter barnekonvensjonen.

ANBEFALING:

Parten anbefales å ratifisere den tredje valgfrie tilleggsprotokollen til FNs barnekonvensjonen om klagemuligheter for barn.

¹ Gudbrandsdølen Dagningen, «Pleietrengende voksne skremmer pasienter på barneavdelingen», 16.02.2024.

HELHETLIG POLITIKK, STRATEGI OG KOORDINERING

Ulikheter i det kommunale tjenestetilbudet til barn, merknad 5 a

Barnekomiteen har ved flere anledninger tatt opp behovet for å sikre tilstrekkelige ressurser for mer likeverdige tjenester og tilbud til alle barn i hele Norge. Til tross for et utjevneende system og gode intensjoner, avdekkes det store kommunale forskjeller i tjenestetilbudene. Det er særlig store kommunale forskjeller i tjenestetilbudet til barn med funksjonsnedsettelse,² kommunalt barnevern³, psykisk helsehjelp til barn og unge⁴, samt gjennomføring av ungdomsoppfølging og ungdomsstraff⁵.

ANBEFALING:

Parten anbefales å bevilge tilstrekkelige ressurser til alle kommuner, for å sikre likeverdige tjenester og tilbud til alle barn i hele Norge.

UAVHENGIG OVERVÅKNING

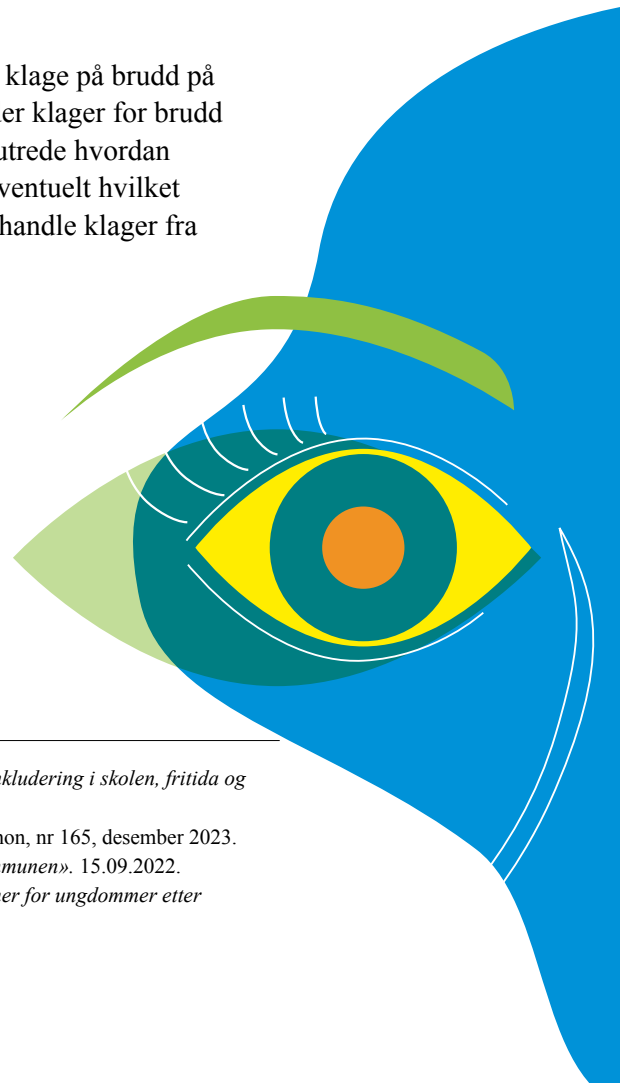
Nasjonale klagemuligheter for barn, merknad 8 b

Til tross for at staten har satt i gang viktige prosesser i ulike sektorer for å sikre barn bedre klagemuligheter, så har fremdeles ikke barn i Norge gode nok klageordninger for å klage på brudd på sine rettigheter etter barnekonvensjonen. Klagemulighetene som finnes, er fortsatt ikke godt nok kjent for mange barn og de oppleves utilgjengelige. Barn er ofte prisgitt foreldrene sine i klagesaker til forvaltningen.

ANBEFALING:

Parten anbefales å sikre barn en reell mulighet til å klage på brudd på sine rettigheter, også utover enkeltsektorer. Herunder klager for brudd på rettigheter etter barnekonvensjonen. Parten må utrede hvordan nasjonale klageordninger for barn kan styrkes og eventuelt hvilket organ eller ordning som vil være best egnet til å behandle klager fra barn.

- 2 Redd Barna, «Barn med funksjonsnedsettelse. Diskriminering vs. Inkludering i skolen, fritida og kommunen». 03.05.2023.
- 3 Kjelsaas, Pedersen m.fl., «Evaluering av barnevernsreformen», Menon, nr 165, desember 2023.
- 4 Barneombudet, «Unge må ha lett tilgang til psykisk helsehjelp i kommunen». 15.09.2022.
- 5 Andrews, Eide, «Mellom hjelp og straff fungerer nye straffereaksjoner for ungdommer etter intensjonen?». 2019.

FORMIDLING, BEVISSTGJØRING OG OPPLÆRING

Styrke kompetansen om FNs barnekonvensjon, merknad 9 a og b

Det mangler fortsatt systematisk opplæring i barnekonvensjonen til alle som jobber med barn. For eksempel innen helse- og utdanningssektoren. Også barn må gis opplæring i barnekonvensjonen.

ANBEFALING:

Parten anbefales å iverksette tiltak som gir systematisk og helhetlig opplæring i barnekonvensjonen til alle som jobber med og tar beslutninger som påvirker barns rettigheter. Parten anbefales å iverksette tiltak som sikrer at barn blir kjent med rettighetene sine.

BARNES RETTIGHETER OG NÆRINGSLIVET

Næringslivets etterlevelse av barnekonvensjonen, merknad 10

Barn bruker plattformer laget for voksne, og har liten tilgang til barnevennlig teknologi tilpasset sin alder og modenhet.^{6 7} Plattformer og aktører som driver innholdsmarkedsføring på digitale arenaer bør i større grad respektere barns barn og unges vern mot kommersiell utnyttning.⁸ Herunder deres rett til beskyttelse mot målrettet markedsføring av usunn mat og drikke.⁹ WHO anbefaler at et forbud bør skje i lovsform, og ikke overlates til bransjen selv å bestemme og håndheve.¹⁰ Markedsføringsforbud anses som nødvendige, men ikke nødvendigvis tilstrekkelige tiltak for å beskytte barn og unge mot kommersiell utnyttning og skadelig markedsføring i digitale medier.¹¹

ANBEFALING:

Parten anbefales å ha et helhetlig lovverk som forplikter næringslivet til å beskytte barn bedre mot kommersiell utnyttning og skadelig markedsføring i digitale medier. Samtidig bør parten samarbeide med næringslivet for å utvikle teknologi som bygger på prinsipper om barns rettigheter.

6 Barnevakten, «Behov for barnevennlige telefoner», 06.10.2020.

7 5RIGHTSFOUNDATION, «Child rights by design».

8 Barneombudet, «Unge for dårlig beskyttet mot kommersiell utnyttning på nett», 18.10.2021.

9 Sing, F., Mackay, S., Cinà, M. et al. «The tilization of legal instruments by United Nations actors to restrict the exposure of children to unhealthy food and beverage marketing: a qualitative content analysis of UN instruments». Global Health 19, 45 (2023).

10 WHO, «Making the WHO European Region the healthiest online environment for children: position statement», (2024).

11 Helse- og omsorgsdepartementet, «Høring om forslag til ny forskrift om forbud mot markedsføring av visse næringsmidler rettet mot barn og forslag til ny hjemmel i matloven § 26 a for å kunne ilegge overtredelsesgebyr ved brudd på forskriften» (2024)

B. GENERELLE PRINSIPPER

(ART. 2, 3, 6 OG 12)

IKKE-DISKRIMINERING

Kompleks diskriminering av barn med funksjonsnedsettelse, merknad 11c

På tross av at Regjeringens strategi (2020–2030) og handlingsplan (2020–2025) for likestilling for mennesker med funksjonsnedsettelse har vært gjeldene i flere år, opplever barn med funksjonsnedsettelse kompleks diskriminering på alle samfunnsområder. Begge planene har få direkte tiltak mot barn og det finnes en rekke barrierer for at disse barna skal få oppfylt sine rettigheter etter barnekonvensjonen.¹² Viktige barrierer er manglende likeverdige tjenester, kommunale forskjeller¹³, manglende tilrettelegging, universell utforming av skoler og fritidsarenaer, tilgjengelige læremidler¹⁴ og likeverdig opplæring, samt fordommer, holdninger til¹⁵ og manglende kunnskap om barn med funksjonsnedsettelse.^{16 17 18 19}

ANBEFALING:

Parten anbefales å utarbeide handlingsplan med konkrete tiltak som forebygger og beskytter spesielt barn og unge med funksjonsnedsettelse mot kompleks diskriminering med særlig fokus på deltakelse, medvirkning, kunnskap og holdninger.

Diskriminering av barn som bryter med normer for kjønn og seksualitet, merknad 11c

Undersøkelser viser at barn som bryter med normer for kjønn og seksualitet ikke får oppfylt sine grunnleggende rettigheter, og har større risiko for å oppleve mobbing, vold, overgrep, seksuell trakassering og hatkriminalitet, samt dårligere psykisk og fysisk helse.^{20 21 22} Regjeringens handlingsplan for kjønn

12 Redd Barna, «Dette passer ikke for sånne som deg», 23.05.2024.

13 Kultur- og likestillingsdepartementet, NOU, 2023: 13. «På høy tid – Realisering av funksjonshindredes rettigheter». 2023.

14 Uutilsynet, «Den digitale skolen. Kan alle delta?», 2024.

15 Frisell, Olsen. «Summen av de stadige påminnelser. Funksjonshemming, mikroagresjon og helse». Fafo rapport 2024: 32.

16 Kultur- og likestillingsdepartementet, NOU, 2023: 13. «På høy tid – Realisering av funksjonshindredes rettigheter». 2023.

17 Kultur- og likestillingsdepartementet, NOU 2023: 20. «Tegnspråk for livet», 2023.

18 Kultur- og likestillingsdepartementet, Meld. St. 8 2022–2023, «Menneskerettar for personer med utviklingshemming», 2023.

19 Helse- og omsorgsdepartementet, NOU 2021: 11. «Selvstyrt er velstyrt». 2021.

20 Auestad og Roland, «Seksuell orientering og mobbing», Senter for atferdsforskning, Universitetet i Stavanger, 2009.

21 Frøyland et. al., NOVA rapport 11/23. «Vold og overgrep mot barn og unge. Omfang og utviklingstrekk 2007–2023», 2023.

22 Eggebo et. al., Senter for kunnskap og likestilling, «Skeiv på bygda», 2015.

og seksualitetsmangfold (2023–2026)²³ inneholder ikke kunnskapsoppsummering knyttet til barn, har få tiltak rettet direkte mot barn og unge, samt at den ikke nevner kunnskap om barn når det gjelder å øke kunnskapsgrunnlag fremover. Det er behov for et helhetlig kunnskapsgrunnlag om hva som skal til for å bedre innfrielsen av rettighetene til, og sikre gode levekår for barn som bryter med normer for kjønn og seksualitet.

ANBEFALING:

Parten anbefales å innhente et kunnskapsgrunnlag om rettighetssituasjonen til barn som bryter med normer for kjønn og seksualitet, og sikre gode tiltak som forebygger og forhindrer diskriminering.

Diskriminering av barn med minoritetsbakgrunn, merknad 11c

Barn med minoritetsbakgrunn opplever diskriminering på bakgrunn av etnisitet, hudfarge og religion. En undersøkelse viser at minoritetsbarn i Norge i stor grad møter diskriminering i sin hverdag. 71 prosent av respondentene i alderen 13–24 år med afrikansk bakgrunn oppga at de hadde opplevd rasisme i løpet av det siste året.²⁴ 64 og 63 prosent av barn med bakgrunn fra Midtøsten og Asia, svarte det samme.²⁵ Rapporter viser også at minoritetsungdom opplever å bli stoppet av politiet uten begrunnelse oftere enn befolkningen ellers.²⁶

ANBEFALING:

Parten anbefales å iverksette tiltak for å øke kunnskapen om rasisme og diskriminering blant barn med minoritetsbakgrunn, og hos de som møter barn gjennom sitt arbeid.

BARNETS BESTE

Nasjonale retningslinjer for å vurdere hensynet til barnets beste, merknad 12a

Det mangler fortsatt nasjonale retningslinjer for hvordan hensynet til barnets beste skal vurderes og vektlegges. Dette fører til at barnets beste blir oversett og ikke blir vurdert som et grunnleggende hensyn. Det er avdekket at NAV ofte overser hensynet til barnets beste i saker om økonomisk støtte til vanskeligstilte barnefamilier. Dette er bekymringsfullt.^{27 28}

ANBEFALING:

Parten anbefales å utarbeide nasjonale retningslinjer for hvordan hensynet til barnets beste skal vurderes og vektlegges.

23 Regjeringen, «Regjeringens handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold», 2023–2026.

24 Proba samfunnsanalyse, «Barn og unges erfaringer med rasisme og diskriminering», 2023.

25 Proba samfunnsanalyse, «Barn og unges erfaringer med rasisme og diskriminering», 2023.

26 Redd Barna og Antirastisk senter, «Første gang jeg ble stoppet av politiet var jeg bare 12 år», 2023.

27 Helsetilsynet, «Rapport fra tilsyn med kommunens behandling av søknader om økonomisk stønad etter sosialtjenesteloven ved Nav Vestre Aker», 2023.

28 Helsetilsynet, «Landsomfattende tilsyn», 2022–2023.

Hensynet til barnets beste i utlendingssaker om utvisning av foreldre som er utenlandske statsborgere, merknad 12b

Hensynet til barnets beste blir ikke tilstrekkelig ivaretatt i utlendingsforvaltningens praksis, selv om utvisning av en forelder påvirker barn i stor grad.²⁹ Det er et lovforslag om å innføre en hovedregel om at det ikke skal utvises når det foreligger uoverstigelige hindringer mot å videreføre familielivet i hjemlandet.³⁰ Dette er ikke tilstrekkelig, slik lovforslaget er utformet nå vil det ikke styrke ivaretagelsen av barnets beste.

En rapport fra 2024 viser at barnets beste ikke vurderes godt nok i asylsaker.³¹ I flere saker med medfølgende barn, blir barnets situasjon underordnet foreldrenes. Dette kan føre til at hensynet til barnets beste får redusert vekt i avveiningen mot innvandringsregulerende hensyn. Rapporten viser også at barns helseutfordringer ikke blir tilstrekkelig vurdert og vektlagt.

ANBEFALING:

Parten anbefales å sikre at barns beste blir konkret vurdert og gitt vekt i utvisningssaker. Parten anbefales å innføre en hovedregel om ikke-utvisning i alle saker som berører barn ved brudd på utlendingsloven.

RESPEKT FOR BARNETS SYNSPUNKT

Barnets rett til å bli hørt i saker om utvisning og asyl, merknad 13 a

Det er bekymring knyttet til manglende eller begrenset direkte høring av barn i utvisningssaker som berører barn, både i Utlendingsdirektoratet og Utlendingsnemnda sine saker.

Asylprosessen for barn er ikke godt nok tilrettelagt for barn. Det stilles blant annet ikke formelle kompetansekrav til saksbehandlere som intervjuer barn, intervjulokalene er ikke godt nok tilrettelagt, og barn får ikke god nok retts hjelp og veiledning.³² En nylig undersøkelse som er gjort av rundt 100 enkelt-saker, viser klare forbedringsbehov.³³

ANBEFALING:

Parten anbefales å iverksette tiltak som sikrer barnets rett til å bli hørt i saker om utvisning og asyl.

29 Justis- og beredskapsdepartementet, «Terskelen for utvisning i saker som berører barn», 01/2022.

30 Justis- og beredskapsdepartementet, «Høring om endringer i utledingsforskriften om utvisning av forelder med mindreårige barn i Norge», 05/2024.

31 KPMG, «Barnets beste i asylsaker», 2024.

32 Redd Barna, «Vi må være trygge for å fortelle», 2022.

33 KPMG, «Barnets beste i asylsaker», 2024.

Behov for å styrke ungdomsrådene, merknad 13 b og c

Hvordan barne- og ungdomsrådene fungerer i praksis, er svært varierende.^{34 35} Det jobbes i liten grad systematisk med å sikre at ungdomsrådet fungerer som talerør for alle de rådet er satt til å representere, inkludert minoritetsgrupper. Det finnes lite statistikk på sammensetningen av ungdomsråd, men funksjonshemmedes interesseorganisasjoner får tilbakemeldinger på at representasjonen av barn med funksjonsnedsettelse er lav. Det er store forskjeller i opplæringen som gis til ungdomsrådene og den voksne koordinatoren. Det varierer også i hvor stor grad det finnes rutiner og retningslinjer som sikrer ungdomsrådet reell medvirkning i beslutningsprosessene, inkludert oppfølging og tilbakemeldinger på saker de har bidratt med. At det settes av tilstrekkelige ressurser til kontinuerlig og forutsigbar støtte og oppfølging av ungdomsrådet, er avgjørende for at ungdomsrådet skal fungere i praksis. Det er store forskjeller mellom ulike kommuner og fylker i hvor stor grad det settes av ressurser til dette.

ANBEFALING:

Parten anbefales å styrke barne- og ungdomsrådene slik at de kan ivareta en mangfoldig representasjon av barn og unges stemmer i sitt arbeid, og ha reell innflytelse inn i de kommunale og fylkeskommunale beslutningsprosessene.

Retten til å bli hørt for barn med funksjonsnedsettelse, merknad 13 d

Retten til å bli hørt gjelder alle barn, men barn med funksjonsnedsettelse møter særlige hindringer i utøvelsen av sin rett til å bli hørt. Undersøkelser viser at barn med funksjonsnedsettelse sjelden får medvirke direkte i møte med de som tar beslutninger som påvirker livene deres, og at ansatte i tjenestene ofte ikke har kompetanse til å kunne involvere barnet i utformingen av tilbud.³⁸ Funn fra landsomfattende tilsyn med barne- og avlastningsboliger 2022–2023, viser flere brudd på barnets rett til medvirkning.³⁹ Videre er finansieringen til funksjonshemmedes barne- og ungdomsorganisasjoner lav. Dette gjør at disse organisasjonene ikke kan sikre medvirkning fra funksjonshemmede barn i prosesser som angår dem.

ANBEFALING:

Parten anbefales å iverksette tiltak for å sikre retten til å bli hørt for barn med funksjonsnedsettelse og motvirke diskriminering i utøvelsen av retten til å bli hørt. Parten anbefales å gjennomgå eksisterende tilskuddordninger med sikte på å styrke organisasjonene av og for barn og unge med funksjonsnedsettelse.

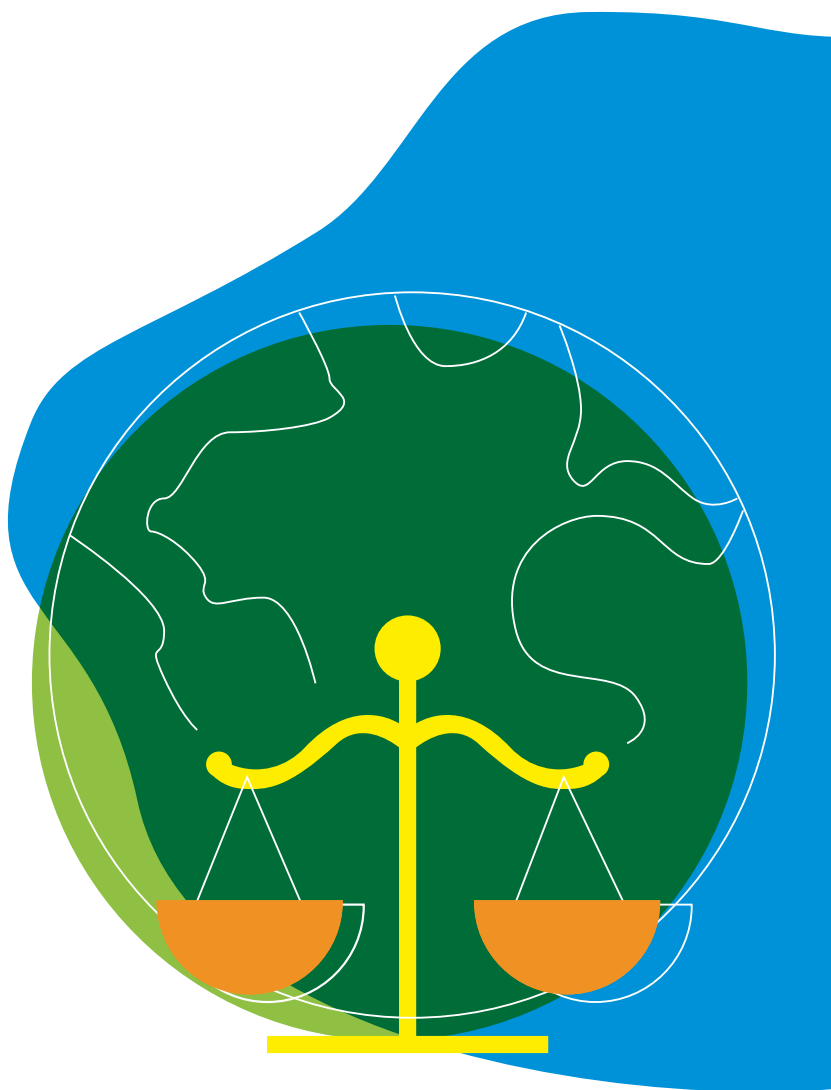
34 Landsverk Hagen et. al., Oslomet, Arbeidsforskningsinstituttet AFI (3), «Unge mulighet til å medvirke – En samskapt studie av ungdoms deltagelse og engasjement i norske kommuner», 2023.
 35 Oxford Research, «Ungdomsmedvirkning i distriktskommuner», 2023.
 36 Ungdommens Distriktspanel, «10 råd fra Ungdommens Distriktspanel», 2021.
 37 Rambøll, «Kartlegging av medvirkning på systemnivå», 2024.
 38 1 Bossy, D. & Mamley Hervie, V., NOVA Rapport 6/21, «Mellom idealer og praksis – Ivaretagelse av rettighetene til barn med funksjonsnedsettelse», 2021.
 39 Helsetilsynet, «Landsomfattende tilsyn 2022–2023», Barne- og avlastningsboliger habilitering/opplæring i samsvar med barnas behov», 2023.

Nasjonale retningslinjer for barns medvirkning, merknad 13 e

Selv om barnets rett til å bli hørt er innarbeidet og tydeliggjort i flere norske lover de senere årene, finnes det ingen felles nasjonale retningslinjer for når og hvordan retten til å bli hørt skal ivaretas for alle barn. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har utarbeidet en veileder for barns medvirkning på systemnivå, som retter seg mot ansatte i statsforvaltningen, fylkeskommuner og kommuner⁴⁰, men det er svært varierende i hvor stor grad veilederen er kjent og blir tatt i bruk. Voksne med ansvar for å legge til rette for medvirkning fra barn og unge i ulike sammenhenger, etterspør mer systematisk opplæring og veiledning.^{41 42 43 44}

ANBEFALING:

Parten anbefales å utvikle og tilgjengeliggjøre felles nasjonale retningslinjer for barns rett til å bli hørt, og å etablere et nasjonalt kompetansesenter for barn og unges medvirkning.

40 Bufdir, «Prinsipper og råd: Barn og unges medvirkning på systemnivå», 2021.

41 Proba, KS og Telemarksforskning, «Erfaringer med lovpålagte råd for medvirkning». 2022.

42 KS Konsulent og Oxford Research, «Elevmedvirkning. FoU om hvordan elevmedvirkning kan styrkes i norske skoler i tråd med nytt læreplanverk». 2022.

43 Oslomet, Arbeidsforskningsinstituttet AFI (3, «Unge mulighet til å medvirke – En samskapt studie av ungdoms deltagelse og engasjement i norske kommuner», 2023.

44 Rambøll, Kartlegging av medvirkning på systemnivå, 2024.

C. SIVILE RETTIGHETER OG FRIHETER

(ART. 7, 8 OG 13–17)

NASJONALITET

Statsløse barn, merknad 14

Norge har fortsatt ikke vedtatt en juridisk definisjon av statsløshet i loven.

ANBEFALING:

Parten anbefales å vedta en juridisk definisjon av statsløse personer, og etablere juridiske og andre sikkerhetstiltak for å identifisere og sikre at alle barn som er født i Norge har rett til statsborgerskap ved fødselen, hvis ellers statsløse.

RETT TIL PERSONVERN OG TILGANG TIL PASSENDE INFORMASJON

Barn og digitale medier, merknad 15 b

Barn utsettes for massiv reklame og kommersielt innhold på digitale arenaer. Informasjonen barna søker opp styres mer og mer av algoritmer basert på brukerens preferanser og av kommersielle interesser. Digitale medier samler også inn store mengder personopplysninger om barn som brukes til å drive atferdsbasert markedsføring. Det er uklart hvordan denne informasjonen blir brukt av aktørene som samler den inn. Reglene som finnes for å beskytte barn mot reklame og kommersielt innhold gjør seg ikke gjeldende på digitale arenaer.⁴⁵ Skadelig innhold må begrenses gjennom strengere lovgivning.⁴⁶

ANBEFALINGER:

Parten må forby atferdsbasert markedsføring rettet mot barn og styrke tilsynsordninger, for å beskytte barn mot skadelig reklame og innhold på digitale arenaer. Barn må sikres kvalitetssikret god informasjon tilpasset deres modenhetsnivå og alder, og barns personopplysninger må ikke deles med uvedkommende.

⁴⁵ Medietilsynet, *Barn og medier*, 2022.

⁴⁶ Forbrukerrådet, «*Forbrukerrådet vil forby overvåkningsbasert markedsføring*», 21.06.2023.

D. VOLD MOT BARN

(ART. 19, 24 (3), 28 (2), 34, 37 (A) OG 39)

VOLD, INKLUDERT SEKSUELL UTNYTTELSE OG OVERGREP

Styrke beskyttelsen av barn utsatt for vold og seksuelle overgrep, merknad 17 a

Tilbudene til barn som er utsatt for vold og seksuelle overgrep varierer i for stor grad og mange barn har ikke tilgang på oppfølging eller behandling etter vold og seksuelle overgrep.

En betydelig andel barn som har vært utsatt for seksuelle overgrep får ikke tilbud om rettsmedisinske undersøkelser, fordi det ikke finnes døgnåpne akutt-tilbud for barn under 14 år.⁴⁷

ANBEFALING:

Parten anbefales å **lovfeste** tilgang til kvalitetssikrede hjelpetiltak for alle barn som er utsatt for vold og seksuelle overgrep, herunder døgnåpne akutt-tilbud også for barn under 14 år. Barn **må sikres** god informasjon om eksisterende hjelpetilbud.

Forebygging av seksuelle overgrep mot barn, merknad 17 b

En studie fra 2023 viser en sterk økning i seksuell vold mot og mellom ungdom fra 2015–2023.⁴⁸ En av fire ungdommer har vært utsatt for seksuell vold i løpet av oppveksten og jenter er fire ganger så utsatt som gutter. Barn som bryter med normer for kjønn og seksualitet, og barn som har utfordrende oppvekstvilkår, er særlig utsatt. Undersøkelsen viser også en økning i digitale seksuelle krenkelser og flertallet involverte andre jevnaldrende.

En av fem kvinner har vært utsatt for voldtekt og halvparten ble utsatt mens de var under 18 år.⁴⁹ Et ekspertutvalg har pekt på myndighetenes manglende innsats for å forebygge vold og seksuelle overgrep mot og mellom barn og ungdom.⁵⁰ Våren 2024 kom Voldtektsutvalget⁵² med sterk kritikk av norske myndigheter. Utvalget «finner ikke tegn» til at myndighetene tar tak i det omfattende omfanget av voldtekt. Antall voldtekter ser ut til å øke, til tross for ulike nasjonale handlings- og opptrappingsplaner og tiltak. Voldtektutvalget anbefaler norske myndigheter å styrke forebyggingsarbeidet rettet mot barn og

47 Justis- og beredskapsdepartementet, NOU 2024: 4, «Voldtekt – et uløst samfunnsproblem», 2024.

48 Frøyland, L.R., Lid, S., Schwencke, E.O. & Stefansen, K., NOVA Rapport 11/23, «Vold og overgrep mot barn og unge. Omfang og utviklingstrekk 2007–2023», 2023.

49 Dale, M. T. G., Aakvaag, H. F., Strøm, I. F., Augusti, E. M., & Skauge, A. D., NKVTS, «Omfang av vold og overgrep i den norske befolkningen», (Rapport 1), 2023.

50 Justis- og beredskapsdepartementet, NOU 2024: 4, «Voldtekt – et uløst samfunnsproblem», 2024.

51 Justis- og beredskapsdepartementet NOU 2023: 5 «Den store forskjellen – Om kvinners helse og betydningen av kjønn for helse», 2023.

52 Justis- og beredskapsdepartementet, NOU 2024: 4, «Voldtekt – et uløst samfunnsproblem», 2024.

unge, hvor styrket seksualitetsundervisningen i skolen og barnehagen er et viktig tiltak.⁵³ Det er i dag store ulikheter i hvordan kommunene jobber med forebygging og oppfølging av vold og seksuelle overgrep mot barn. Lovpålagte kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner vil være et viktig tiltak for å bekjempe vold og overgrep mot barn.⁵⁴

ANBEFALING:

Parten anbefales å styrke sin innsats for å forebygge vold og seksuelle overgrep mot og mellom barn og iverksette konkrete tiltak over tid, herunder styrket helhetlig seksualitetsundervisning i barnehagen og skolen, og lovfeste en plikt for kommunene til å ha handlingsplaner mot vold mot barn og vold i nære relasjoner.

Evaluering av statens barnehus, merknad 17d

Evalueringen av Statens Barnehus fra 2021, er kun delvis fulgt opp av myndighetene. Målgruppen for Statens barnehus må utvides til mistenkte barn og barn mellom 16 og 18 år. Evalueringen har vist at straffespolet noen steder i landet dominerer over det barnefaglige i barnehusene. Det er ikke gjort tiltak for å rette opp dette.

ANBEFALING:

Parten anbefales å utvide målgruppene ved Statens Barnehus til mistenkte barn og alle barn opp til 18 år, og iverksette nødvendige tiltak for å sikre at balansen mellom påtale- og det barnefaglige sporet i barnehusene blir ivaretatt i hele landet.

Vold og seksuelle overgrep mot barn med funksjonsnedsettelse, enslige mindreårige asylsøkere og barn som bryter med normer for kjønn og seksualitet, merknad 17e

Ny forskning viser at andelen utsatte for vold og overgrep er særlig forhøyet blant unge med funksjonsnedsettelse.⁵⁵ En årsak er at disse barna oftere er i kontakt med voksne.⁵⁶ I myndighetenes arbeid med å bekjempe og forebygge seksuelle overgrep, mangler det konkrete tiltak rettet mot barn med funksjonsnedsettelse.⁵⁷

Flere nyere undersøkelser viser at barn som bryter med normer for kjønn og seksualitet oftere blir utsatt for vold og seksuelle krenkelser og overgrep enn

53 Justis- og beredskapsdepartementet, Prop. 36 S 2023–2024. *Opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024–2028)*. 12/2023.

54 Sandmoe et. al., NKVTS, «Kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner – hvordan brukes de og til hvilken nytte». 2019.

55 Frøyland, L.R., Lid, S., Schwenke, E.O. & Stefansen, K., NOVA Rapport 11/23, «Vold og overgrep mot barn og unge. Omfang og utviklingstrekk 2007–2023», 2023.

56 Kultur- og likestillingsdepartementet, NOU, 2023: 13 s.60., «På høy tid – Realisering av funksjonshindredes rettigheter». 2023.

57 Justis- og beredskapsdepartementet, Prop. 36 S 2023–2024. *Opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024–2028)*. 12/2023.

andre både hjemme og fra jevnaldrende.^{58 59} Rapporten «Dobbel Tabu» fra 2024 etterlyser mer kompetanse på kjønn- og seksualitetsmangfold i skolen som et viktig forebyggende tiltak.⁶⁰ Flere enslige mindreårige asylsøkere oppgir å bli utsatt for seksuelle krenkelser da de bodde på asylmottak i Norge. Det er behov for et styrket barnevernfaglig ansvar for å sikre bedre oppfølging og beskyttelse mot seksuelle overgrep.⁶¹

ANBEFALINGER:

Norske myndigheter må iverksette tiltak for å beskytte barn mot vold og seksuelle overgrep som er inkluderende og gjenspeiler mangfoldet i samfunnet. Det må i tillegg iverksettes konkrete tiltak for å beskytte barn med funksjonsnedsettelse, barn som bryter med normer for kjønn og seksualitet og enslige mindreårige asylsøkere mot vold og seksuelle overgrep.

Kunnskap og kompetanse, merknad 17 f

Kun en av fem ungdom som har vært utsatt for vold og overgrep har vært i kontakt med hjelpeapparatet.⁶² Parten gjennomfører opplæringstiltak for å heve kompetansen om vold og overgrep de siste årene, men tiltakene mangler systematikk.

Riksrevisjonen har slått fast at viktige aktører som lærere, barnehageansatte og fastleger mangler kunnskap om vold i nære relasjoner og at mange er usikre på om og hvordan de skal melde fra om mistanke om vold.⁶³ Ansatte i skolen og andre voksne som møter barn i sitt arbeid mangler nødvendig kunnskap og handlingskompetanse til å kunne gi barn kunnskap om seksualitet, overgrep og digitale risikoer, og til å vite hvordan de skal snakke med unge om grensetting og hva vold og overgrep er.⁶⁴

ANBEFALING:

Parten anbefales å iverksette tiltak som gir nødvendig kunnskap og handlingskompetanse til alle profesjonsutøvere som arbeider med barn og unge til å forebygge og håndtere vold og overgrep.

58 Frøyland, L.R, Lid, S., Schwencke, E.O. & Stefansen, K., NOVA Rapport 11/23, «Vold og overgrep mot barn og unge. Omfang og utviklingstrekk 2007–2023», 2023.

59 Hafstad & Augusti, NKVTS, «Ungdoms erfaringer med vold og overgrep i oppveksten: En nasjonal undersøkelse av ungdom i alderen 12–16 år», 2019.

60 Redd Barna og Likestillingssenteret, «Dobbel tabu», 2024.

61 Redd Barna, «Trygghet på asylmottak», 2022.

62 Hafstad & Augusti, NKVTS, «Ungdoms erfaringer med vold og overgrep i oppveksten: En nasjonal undersøkelse av ungdom i alderen 12–16 år», 2019.

63 Riksrevisjonen, Dokument 3:8 (2021–2022), 2022.

64 Øverlien at.al., NKVTS, ««Nesten innafor»: Seksuell vold og krenkelser i unges nære relasjoner». 2024.

E. FAMILIEMILJØ OG ALTERNATIV OMSORG

(ART. 5, 9–11, 18 (1) OG (2), 20, 21, 25 OG 27 (4))

BARN FRARØVET ET FAMILIEMILJØ, OG ADOPSJON

Barnets beste ved plassering av søsken i fosterhjem, merknad 20 b (i)

Seks av ti barn i Norge blir skilt fra søsknene sine når de plasseres i fosterhjem, også uten at det foreligger en faglig vurdering som begrunner splittelsen.^{65 66}

ANBEFALING:

Parten anbefales å iverksette tiltak som sikrer at søsken ikke blir separert når de plasseres i fosterhjem, med mindre dette er til barnets beste.

Barn som flyttes akutt med bakgrunn i alvorlige atferdsvansker, merknad 20 b (iii)

I forarbeidene til dagens barnevernslov er krav til ivaretagelse av barns rettigheter etter barnekonvensjonen deriblant artikkel 37 d) og 40 nr 2 i liten grad drøftet i utarbeidelsen av § 4-4 akuttvedtak om plassering i barnevernsinstitusjon.^{67 68 69}

ANBEFALING:

Parten anbefales å sikre at vedtaksprosedyren ved akuttvedtak etter barnevernslovens § 4-4 er i tråd med kravene i barnekonvensjonen.

Oppfølging av barn under opphold på barnevernsinstitusjon, merknad 20 b (iv)

Mange barn opplever hyppige flyttinger, ofte langt unna hjemstedet. Barn opplever manglende medvirkning, at de ikke får riktig og nyttig hjelp, og de etterlyser trygghet, varme og omsorg på institusjon.⁷⁰ Barn får heller ikke den helsehjelpen de trenger.⁷¹ Behovene til mange barn er ikke tilstrekkelig kartlagt ved valg av barnevernsinstitusjon og systemet for kvalitetssikring av barne-

65 Falch-Eriksen, OsloMet, Nova Rapport 11/17, «Søsken og plassering i fosterhjem. Rapport om utfordringer, hindringer og tiltak ved søskenplassering i fosterhjem», 2017.

66 NOAS og Redd Barna, «Rapport om barnets beste i utvisningssaker», 2020.

67 NOU 2016:16 Ny barnevernslov, 2016.

68 Barne- og likestillingsdepartementets, *Høringsnotat – Forslag til ny barnevernslov*, 2019

69 Barne og familiedepartementet, *Prop. 133 L (2020–2021) Lov om barnevern (barnevernsloven)*, 2021

70 Barne- og familiedepartementet, NOU 2023:24, «Med barnet hele veien – barnevernsinstitusjoner som har barnets tillit», 2022.

71 Sintef, «Barn i barnevernet får ikke den helshjelpen de trenger», 11.04.2024.

vernsinstitusjoner har ikke fungert godt nok. Anbuds- og konkurranseutsettingssystemet øker risikoen for dyre innkjøp, og det tas ikke tilstrekkelig hensyn til barnets behov. Regjeringen har igangsatt et arbeid for å forbedre barnevernsinstitusjonene. Dette arbeidet har kommet for kort og de økonomiske rammene for å følge opp strategiene er svært usikre.

ANBEFALING:

Parten anbefales å sikre et variert, differensiert og tilgjengelig institusjonelt barnevern for å sikre reelle valgmuligheter når det gjelder det tiltaket som er best egnet for det enkelte barn. Parten anbefales å sikre tverrfaglig helsekartlegging for barn i institusjoner i alle regioner, og sikre barn tilstrekkelig helsehjelp. Parten bør sikre tilstrekkelige ressurser for å kunne iverksette tiltakene.

BARN AV FENGSELEDE FORELDRE

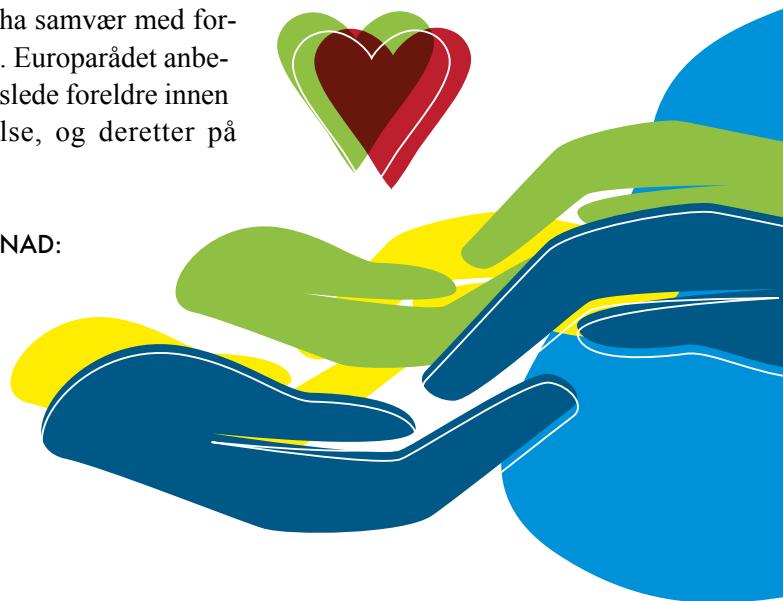
Barns rett til kontakt og samvær med foreldre som sitter i fengsel, merknad 21

Barns mulighet for kontakt med innsatte foreldre er svært begrenset. Normalt innvilges innsatte i fengsler med høyt sikkerhetsnivå minimum en time besøk og 20 minutter telefontid i uken. Innsatte med barn kan få noe utvidet besøkstid og 5 minutter ekstra telefontid per barn. Kvoteene er fremdeles svært knappe. Barn kan heller ikke ringe inn i fengselet. Innsatte må ringe, og dette er svært kostbart. I tillegg brytes kriminalomsorgens nærhetsprinsipp ofte, og innsatte plasseres i fengsel langt unna sitt hjemsted. Lang og dyr reisevei gjør det vanskelig for mange barn å kunne besøke sin fengslede forelder. Det er ingen rettighetsfestet reisestøtte for å besøke foreldre i fengsel. Det kan stilles spørsmål ved om kontaktmulighetene er tilstrekkelige til å tilfredsstille barns rett til kontakt.⁷²

Barn har kun i unntakstilfeller lov til å ha samvær med foreldre som har kontakt- og besøksforbud. Europarådet anbefaler at barn normalt skal få besøke fengslede foreldre innen en uke etter fengselstidens begynnelse, og deretter på regelmessig basis.⁷³

ANBEFALING TIL AVSLUTTENDE MERKNAD:

Parten må sørge for at barns kontakt med foreldre som soner fengselsstraff er i samsvar med barnets beste, og sørge for at barn får ha jevnlig kontakt med sine foreldre selv om foreldrene sitter i varetekt med brev- og besøksforbud.

⁷² Justis- og beredskapsdepartementet, *Retningslinjer til straffegjennomføringsloven 31.10, forskrift til straffegjennomføringsloven § 3-29*

⁷³ Council of Europe, «*Recommendation CM/Rec (2018) 5 of the Committee of Ministers to Member States concerning children with imprisoned parents, Article 17*», 2018.

F. BARN MED FUNKSJONSNEDESETTELSER

(ART. 23)

Kommunale forskjeller i tjenestetilbudet til barn med funksjonsnedsettelse, merknad 22 a

Det er store kommunale forskjeller i tjenestetilbudet til barn med funksjonsnedsettelse, blant annet tilgangen på barnekoordinator.⁷⁴ Dette fører til forskjellsbehandling og at barn med funksjonsnedsettelse ikke kan flytte dit de vil.⁷⁵ Ett tiltak for å redusere kommunale forskjeller vil være å inkorporere FNs konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD) i menneskerettsloven.

ANBEFALING:

Parten anbefales å inkorporere CRPD i norsk menneskerettslov, samt redusere innslagspunktet for særlig ressurskrevende tjenester for å redusere kommunale forskjeller (Kap 575 Statsbudsjett 2024).⁷⁶

Forhindre institusjonalisering av barn med funksjonsnedsettelse, merknad 22 b

Mange barn med funksjonsnedsettelse tilbringer en del av barndommen på institusjon med andre omsorgspersoner enn sine foreldre.⁷⁷ Barneboligene er ofte organisert som store institusjoner og samlokalisert med sykehjem, og det overholder ikke prinsippet om normalisering og barnets rett til å vokse opp i et trygt familiemiljø. En bedre BPA-ordning kan blant annet være et viktig tiltak for å forebygge institusjonalisering av barn med funksjonsnedsettelse.⁷⁸ Det er nødvendig å utvide vilkårene for retten til BPA for å forebygge institusjonalisering og sikre at flere barn med funksjonsnedsettelse får delta i samfunnet på lik linje med andre barn.

ANBEFALING:

Parten anbefales å iverksette tiltak som forebygger institusjonalisering av barn og unge med funksjonsnedsettelse, herunder utvidet rett til BPA og endre regelverket til absolutt forbud mot plassering av barn på sykehjem. Tilbudet for de barna som er på institusjon må bedres.

74 PWC, «Prosjekt barnekoordinator – En kartlegging av indikasjoner på best praksis i barnekoordinatorordningen», 2022.

75 Kultur- og likestillingsdepartementet, «CRPD-rapport-Konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter», 2024.

76 Kommunal- og distriktsdepartementet, Prop 1 S (2023–2024), 2024.

77 Rapport: Helsetilsynet 7/2024 «Det viktigste er at barna er trygge og har det bra», 2024

78 Helse- og omsorgsdepartementet, NOU 2021: 11. «Selvstyrt er velstyrt». 2021.

Styrket helsetilbud for barn med funksjonsnedsettelse, 22 c, merknad 23 a og b

Det kreves spesialisert kompetanse for å møte de sammensatte behovene til barn med funksjonsnedsettelse og deres pårørende.

Det er foreslått tiltak for å styrke det psykiske helsetilbudet i kommunene.⁷⁹ Disse målene vil ikke nås dersom kommunene ikke får ressurser til å yte gode lavterskeltilbud, og det er heller ingen konkrete tiltak for å sikre psykisk helsetilbud til barn som følges opp av det somatiske helsevesenet.

Et landsomfattende tilsyn på barne- og avlastningsboliger viser blant annet at barns medvirkning ikke ivaretas godt nok, at informasjon om barnets behov ikke dokumenteres godt nok og at informasjonsflyten mellom ansatte og tjenester ikke er tilstrekkelig.⁸⁰ Dette tyder på at barn og unge på barne- og avlastningsboliger ikke får oppfylt de grunnleggende rettighetene sine, og det er behov for tiltak både for å bedre dette både i de kommunale tjenestene og ved boligene. Ansatte i barneboliger og avlastningshjem må motta kontinuerlig opplæring og faglig utvikling, for å kunne gi omsorg som er til barnets beste.

ANBEFALING:

Partene anbefales å styrke helsetilbudet for barn og unge med funksjonsnedsettelse, samt deres pårørende. Partene anbefales å iverksette tiltak som sikrer at de grunnleggende rettighetene til barn med funksjonsnedsettelse som bor på institusjon blir ivaretatt.

79 Helse- og omsorgsdepartementet, Meld. St. 23 (2022–2023), *Opptappingsplan for psykisk helse (2023–2033)*, 2023.

80 Helsetilsynet, «Landsomfattende tilsyn 2022–2023 – Barne- og avlastningsboliger habilitering/opplæring i samsvar med barnas behov», 2023.

G. HELSE OG LEVESTANDARD

(ART. 6, 18 (3), 24, 26, 27 (1) – (3) OG 33)

HELSE- OG HELSETJENESTER, PSYKISKE HELSE OG UNGDOMSHELSE

Mange barn og unge får ikke nødvendig psykisk helsehjelp, merknad 23 a, b og d

Statistikk for 2023 viser at antall barn som var til behandling i psykisk helsevern har økt med 5 prosent fra året før.⁸¹ Tilgangen til psykisk helsehjelp, er ikke enhetlig tilgjengelig og utviklet i ulike regioner, noe som påvirker tjenestene til barn og unge.⁸² Det er store variasjoner i tjenestetilbudet i kommunene. Dette kan bety at et stort antall barn ikke får den nødvendige psykiske helsehjelpen de trenger. Avslag fra barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP) kan i seg selv utgjøre en risiko for den enkelte unge, og videre hjelp kan opphøre når barnet ikke har BUP-vurdering.⁸³

ANBEFALING:

Parten anbefales å iverksette tiltak som sikrer at alle barn og unge får tilgang til nødvendig psykisk helsehjelp, uavhengig av hvilken kommune de vokser opp i, herunder flere døgnplasser for barn og unge og økt kapasitet for BUP.

Styrke helsestasjon- og skolehelsetjenesten, merknad 23 b

Psykiske plager og lidelser er vanlige blant barn og ungdom.⁸⁴ For å snu denne utviklingen må den helsefremmende og forebyggende innsatsen overfor barn og unge styrkes. Helsestasjons- og skolehelsetjenesten er et svært viktig lavterskeltilbud til barn og unge. Det mangler fortsatt over 2000 helsesykepleiere for å dekke behovet.⁸⁵

ANBEFALING:

Staten må styrke og øremerke midler til helsestasjon- og skolehelsetjenesten, samt øke antall studieplasser på helsesykepleierutdanningen.

81 FHI, «Aktivitetsdata for spesialisthelsetjenesten», 2023.

82 Riksrevisjonen, «Riksrevisjonens undersøkelse av psykiske helsetjenester», 2020–2021.

83 UKOM, «Ungdom med uavklart tilstand», 2021.

84 Folkehelseinstituttet, *Folkehelse rapporten*, (statistikken oppdateres jevnlig, oppsøkt 14.5.2024)

85 Sintef, «Norge mangler over 2000 helsesykepleiere», 14.5.2024

Manglende helsehjelp for barn uten oppholdstillatelse, merknad 23 c

Barn uten oppholdstillatelse har ikke rett til å stå på fastlegeliste, men kun rett til akutt helsehjelp. Det betyr at barn ikke får tilgang til helsehjelp som krever nødvendig oppfølging og behandling over tid. Barn blir diskriminert på bakgrunn av oppholdsstatus og får dermed ikke tilgang til helsehjelp på lik linje med andre barn i Norge.⁸⁶ Det må også tilrettelegges for lavterskel psykisk helsetilbud til papirløse barn, ettersom disse har økt risiko for dårlig psykisk helse.

ANBEFALING:

Parten anbefales å sikre alle papirløse barn tilgang til nødvendig helsehjelp, herunder både fysisk og psykisk. Parten anbefales å sikre papirløse barn tilgang til fastlege.

Bedre helseundersøkelse av nyankomne flyktninger, merknad 23 c

Det er viktig å identifisere asylsøkere som er torturofre og utvikle gode henvisningsprosedyrer i forbindelse med videre etterforskning, inkludert bruk av Istanbulprotokollen for å identifisere og dokumentere eventuelle torturskader. Norge har en særlig plikt til å identifisere barn som har vært utsatt for overgrep, tortur eller annen grusom og nedverdiggende behandling, og for å sikre at deres helsetilstand følges opp tilstrekkelig gjennom hele asylprosessen.

ANBEFALING:

Staten må sikre at torturutsatte flyktningbarn blir identifisert og sikre gjennomføring av helseundersøkelse av flyktningbarn som kommer. Norge må sikre at flyktninger som er barn med et identifisert behov for psykisk helsevern, får denne behandlingen.

Tiltak for å respondere på de mest alvorlige helseutfordringene hos barn som bryter med normer for kjønn og seksualitet, merknad 23 e

Ungdom med annen seksuell orientering enn heterofil er mindre tilfreds med livet og rapporterer om ensomhet og psykiske plager. Mange barn og unge som bryter med normer for kjønn og seksualitet oppgir at de har dårligere relasjoner til foreldrene sine og risiko for mobbing, vold, overgrep og fordømmelse.^{87 88 89} Kunnskap om levekår og spesielle helseutfordringer for disse barna, er et viktig tiltak for å kunne sette inn riktige tiltak mot alvorlige psykiske helseutfordringer og en forutsetning for å sikre tillitsbaserte møter mellom barn og offentlige instanser.

86 Kirkens Bymisjon, «De usynlige barna», 2023.

87 Bakken, A., OsloMet, NOVA Rapport 6/24, «Ungdata 2024. Nasjonale resultater.», 2024.

88 OsloMet, NOVA Rapport 11/2023 «Vold og overgrep mot barn og unge, omfang og utviklingstrekk 2007–2023», 2023.

89 Utdanningsdirektoratet, «Elevundersøkelsen», 2024

ANBEFALING:

Parten anbefales å sikre et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag om levekårene og helseutfordringene til barn som bryter med normer for kjønn og seksualitet og sette inn tiltak som forebygger alvorlige psykiske helseplager. Staten må sikre kunnskap til ansatte om barn som bryter med normer for kjønn og seksualitet, for å forebygge fordommer og stereotyper.

Barn og miljø, merknad 24

FNs klimapanel (IPCC) har uttrykt bekymring for at barn og unge, som bærer hovedtyngden av de negative konsekvensene av klimaendringene, blir usynlige og har liten innflytelse på miljørelaterte beslutninger.⁹⁰ Norge har ikke i særlover, som for eksempel på petroleumsområdet, lovfestede krav til barnrettighetsvurderinger eller involvering av barn og unge.

ANBEFALING:

Parten anbefales å sørge for at barn og unge involveres i miljørettslige spørsmål, herunder sikre deres rett til medvirkning og sørge for at tilgjengelige mekanismer er på plass for at barns synspunkter kan bli hørt i miljøbeslutninger som kan påvirke dem.

LEVESTANDARD**Barn i lavinntektsfamilier, merknad 25 a**

Antall barn som vokser opp i familier med vedvarende lavinntekt i Norge har tredoblet seg siden 2001.⁹¹ Arbeidet med å redusere familiefattigdom går for sakte. Et viktig tiltak vil være å utarbeide lokale handlingsplaner mot familiefattigdom.⁹² Barn med innvandrerbakgrunn er overrepresentert blant de som lever under den relative fattigdomsgrensen i Norge.⁹³ Myndighetene har nylig iverksatt flere tiltak som kutter i viktige trygdeytelser til barnefamilier, herunder oppholdskrav på 12 måneder i barnetrygdloven, folketrygdloven og tannhelsetjenesteloven. Dette kan bidra til å eskalere den økende familiefattigdommen i Norge og er bekymringsfullt.

ANBEFALING:

Parten anbefales å lovfeste kravet om lokale handlingsplaner mot familiefattigdom og gjennomføre en barnerettslig konsekvensutredning av alle innstramningstiltak mot barnefamilier som er asylsøkere.

90 Folkehelseinstituttet, «Klimaendringer og Helse», 2022.

91 SSB, «Færre barn lever i familier med lavinntekt», 18.01.2022

92 Kirkens Bymisjon og Redd Barna, «Betydningen av kommunale planer i arbeidet med å bekjempe familiefattigdom. En kartlegging», 2024

93 Barne- og familiedepartementet, «En barndom for livet – Økt tilhørighet, mestring og læring for barn i fattige familier», 2023.

Barn i kommunale boliger, merknad 25 b

Levekårene til barn som bor i kommunale boliger karakteriseres som bemerkelsesverdig dårlige.^{94 95} Det er ingen retningslinjer for boligstandard for barnefamilier, og det er ikke påkrevd å dokumentere at barnets beste er vurdert ved tildeling av bolig til barnefamilier. Det er behov for et styrket barneperspektiv i det boligsosiale arbeidet.⁹⁶ Tiltak som etterlyses er større boliger, tryggere uterom, og at barnefamilier ikke skal bosettes med personer med rus- og psykiatriutfordringer. I tillegg må minstetiden for leiekontrakter økes nasjonalt.

ANBEFALING:

Parten anbefales å styrke sin innsats for å forebygge økende ulikhet og familiefattigdom og iverksette konkrete tiltak, herunder styrke barneperspektivet i det boligsosiale arbeidet og utvide minstetiden for leiekontrakter til barnefamilier nasjonalt.

Økt barnetrygd, merknad 25 b

Barnetrygden er den enkeltstønaden som har størst betydning for å redusere lavinntekt blant barnefamilier, men siden barnetrygden ikke har fulgt prisveksten i samfunnet har realverdien sunket.⁹⁷ De siste årene har satsene økt, noe som har ført til at andelen barn i familier med vedvarende lavinntekt har gått noe ned.⁹⁸ Satsene må imidlertid fortsatt økes, og de bør knyttes til grunnbeløpet i folketrygden slik at de hvert år justeres i takt med prisstigningen i samfunnet. Barnetrygden bør også holdes utenfor beregningsgrunnlaget for alle offentlige ytelser og ordninger, slik som saker om gjeldsordning eller tvangsfullbyrdelse eller ytelser til familier bosatt på asylmottak.

ANBEFALING:

Parten anbefales å styrke barnetrygden og iverksette tiltak som sikrer at barnetrygden forblir en universell ytelse til alle barnefamilier. Parten anbefales at barnetrygd ikke beregnes som inntekt slik at andre ytelser og ordninger blir avkortet.

94 Brattbakk, I., Woll, K. M., Aunan, S. og Aasen, L., AFI, OsloMet, «Utvikling av 'Boindeks' for leieboliger: Beboeropplevelse av bolig, bomiljø, kontraktsforhold og utleier (Development of 'housing index' for rental housing Residents' experience of housing, housing environments, contractual relationships and landlords)». 2019.

95 Arbeids- og inkluderingsdepartementet, NOU 2020: 16. «Levekår i byer. Gode lokalsamfunn for alle», 2020.

96 Brattbakk & Reiersen, OsloMet, NOVA, Bovel-notat 4, «Ungdom i kommunale boliger», 2023.

97 The Youth Wiki, «The Government's collaboration strategy for children and young people in low-income families (2020–2023)». 2020.

98 SSB, «Færre barn lever i familier med lavinntekt», 18.01.2022

Behov for et styrket barneperspektiv i NAV, merknad 25 c

Et nylig tilsyn har avdekket at NAV foretar en manglende individuell og konkret vurdering av barns behov i saker om økonomisk støtte til barnefamilier.⁹⁹ Dette er særlig kritisk i dagens kontekst med økte levekostnader som gjør at flere barnefamilier har behov for støtte fra det offentlige. Barns rettigheter må styrkes gjennom en tydeliggjøring i lovverket og ansatte må få økt barnefaglige kompetanse.

ANBEFALING

Parten anbefales å tydeliggjøre barns rettigheter i sosialtjenesteloven, folketryktdloven og arbeids- og velferdsforvaltningsloven.

⁹⁹ Helsetilsynet, «Nav-kontorets ansvar for å ivareta barns behov når familien søker om økonomisk støtte», 01.07.2024

H. UTDANNING, HVILE OG FRITIDS- AKTIVITETER

(ART. 28–31)

UTDANNING

Sikre likeverdig og inkluderende opplæring for barn med funksjonsnedsettelse, merknad 26 a

For elever med funksjonsnedsettelse er hovedproblemstillingene i skolen blant annet frafall, utfordringer med overganger, lave forventninger fra skolen, segregering og mangel på tilrettelegging og likestilling mellom elever.^{100 101} Elever med funksjonsnedsettelse, og spesielt elever med utviklingshemming, har liten innflytelse på egne utdanningsvalg.

Tilsyn gjennomført av Statsforvaltere i 2023 viser kommunale forskjeller når det gjelder spesialundervisning og spesialpedagogisk hjelp.¹⁰² I 2024 er det 51 prosent av elevene som får spesialundervisning i den ordinære klassen.¹⁰³ Barn skal kun undervises i egen gruppe eller alene, når dette er til barnets beste og i samråd med PP-tjenesten. Mange elever får ikke innfridd sin rett til spesialundervisning ved at de får opplæring av assistenter eller ansatte som ikke har lærerutdanning, og ikke får de timene de har krav på.¹⁰⁴

De fleste hørselshemmede vokser opp i familier med talespråk. Stadig flere hørselshemmede har fått koklea-implantat, men dette kompenserer ikke fullt ut for hørselstapet. Døve barns tospråklighet, kultur og identitet må derfor støttes gjennom opplæring i og på tegnspråk i barnehage og skole

Statped har gjennomgått en nedskalering og omorganisering, og parallelt skulle det gjennomføres et kompetanseløft i kommunene med mål om å bygge kompetanse nærmere eleven.¹⁰⁵ Evalueringer av kompetanseløftet viser at omstillingsprosessen ikke har fungert etter intensjonen. Mange kommuner har ikke klart å bygge opp tilstrekkelig spesialpedagogisk kompetanse. Kompetansehevingstiltaket i kommunene har i stor grad omhandlet inkluderende

100 SSB, *Potensial for flere funksjonshemmede i arbeid*, 13.11.2018

101 Kultur- og likestillingsdepartementet, NOU, 2023: 13. «På høy tid- Realisering av funksjonshindredes rettigheter». 2023.

102 Utdanningsdirektoratet, «Statsforvalterenes tilsyn med barnehage- og opplæringsområdet 2023», 2023.

103 Utdanningsdirektoratet, «Fakta om grunnskolen», 2023–2024.

104 Kultur- og likestillingsdepartementet, NOU, 2023: 13. «På høy tid – Realisering av funksjonshindredes rettigheter». 2023.

105 Regjeringen.no, Meld. St. 6 (2019–2020), «Tett på, tidlig innsats og inkluderende felleskap i barnehage, skole og SFO», 2019–2020.

praksis framfor å styrke det spesialpedagogiske feltet. I tillegg gjør PP-tjenesten kapasitets- og ressursutfordringer det vanskelig å delta aktivt i kompetanseløftet.¹⁰⁶ Dette har bidratt til å ramme barn og unge med nedsatt funksjonsevne og ulike sammensatte lærevansker på en svært uheldig måte.

Det er behov for å sikre tilgjengelige og universelt utformede læremidler for at barn med funksjonsnedsettelse skal få en likeverdig og inkluderende opplæring.^{107 108 109 110} Det mangler fortsatt universelt utformede læremidler, egne læremidler tilpasset blinde- og synshemmede, og læremidler på tegnspråk. Staten har ikke iverksatt tiltak for å sikre gjennomføring av *Veikart for universelt utformet nærscole*,¹¹¹ som skal sikre at barn med funksjonsnedsettelse kan gå på skolen der de bor.

ANBEFALING:

Parten må sikre kommunene tilstrekkelige ressurser for å sikre et likeverdig opplæringstilbud for *alle* elever, spesielt elever med funksjonsnedsettelse, herunder sikre lærere med godkjent lærerutdanning og en PP-tjeneste som har tilstrekkelig kapasitet til å ivareta sitt lovpålagte mandat. Parten må sikre tilstrekkelige ressurser til Statped. Parten må sørge for universell utforming av læremidler og sikre at disse er tilgjengelige for landets skoler, og iverksette *Veikart for universelt utformet nærscole* med tidsfrist innen 2035.

Forebygge utvikling av høyt skolefravær, merknad 26 b

Stadig flere grunnskoleelever har et langvarig og systematisk skolefravær. Det er mange sammensatte årsaker til dette. Mange elever opplever at de ikke passer inn i skolen slik den er i dag.^{112 113 114} Uavhengig av årsaken til utvikling av skolefravær, må elever få den hjelp og tilrettelegging de trenger for å komme tilbake til skolen. Det er varslet at det skal komme et nasjonalt system for registrering av fravær og nasjonale råd og verktøy i *Stortingsmeldingen 34 (2023–2024) En mer praktisk skole*.¹¹⁵ Romske barn har åtte ganger høyere skolefravær enn gjennomsnittet blant andre barn, og mange går ut av ungdomsskolen uten vitnemål.¹¹⁶

106 Wendelborg et. al., NTNU Samfunnsforskning, «*Evaluering av kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis. Delrapport 2:31–33, 92, XII*», 2023.

107 Universal Utforming AS, «*Hører alle meg nå?*», 2020

108 Inklusio i Danmark og Universell Utforming AS, «*Digital kartlegging i skolen (DISKO)*», 2021.

109 Kommunesektorens organisasjon, «*Design for mangfold – universell utforming i skoler og barnehager*», 2020.

110 Wendelborg et. al., NTNU Samfunnsforskning, «*Barrierer i det fysiske læringsmiljøet for elever med nedsatt funksjonsevne*», 2020.

111 Bufdir, «*Veikart Universelt utformet nærscole 2030*», oppsøkt 10.4.2024

112 Barneombudet, «*Rapport fra unge eksperter om ufrivillig skolefravær: Skolesystemet passer ikke for alle*», 2024.

113 Kirkens Bymisjon, «*Snakk om skolefravær*», 2023.

114 Barneombudet, «*One size fits all? Rapport fra Barneombudets ekspertgruppe om skolefravær*», 2024.

115 Kunnskapsdepartementet, *Stortingsmeldingen 34 (2023–2024) En mer praktisk skole*, s. 82–83, 2023–2024.

116 Hagatun, Kari, Hungarian Educational Research Journal, «*They assume that I don't really want education for my children": Roma mothers' experiences with the Norwegian educational system*», 2019.

ANBEFALING:

Parten må følge opp tiltakene i Stortingsmeldingen, herunder opprettelse av et nasjonalt fraværsregister og utvikle støtteressurser og nasjonale faglige råd. Fraværsregisteret må kun gi informasjon om fravær og ikke kobles til andre individdata. Parten bør kartlegge og sette inn tiltak og ekstra innsats for å forebygge høyt fravær hos romske barn.

Retten til videregående og barnehage for barn som er asylsøkere, merknad 26 c

Barn av asylsøkere har ikke rett til barnehageplass før det er truffet vedtak om oppholdstillatelse og foreldrene og barna er fast bosatt i en kommune. Det er et gjentakende problem at barn som kommer til Norge etter ordinære opptak til videregående ikke får rett til oppstart før et nytt skoleår starter. Dette fører til at mange barn må vente lenge før de kan begynne på videregående. Det er også et problem at barn med endelig avslag ikke har rett på videregående utdanning.

ANBEFALING:

Parten anbefales at sikre at barn som er asylsøkere kan starte på videregående skole etter ordinært opptak og sikre barn med endelig avslag rett til å gå på videregående skole. Parten bør sikre retten til barnehageplass uavhengig av oppholdsstatus, på samme måte som retten til grunnskoleopplæring.

Alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø, merknad 26 d

Alle barn har rett til et trygt og godt skolemiljø uten krenkelser som mobbing, vold, trakassering og diskriminering. Undersøkelser viser at det er en bekymringsfull økning i mobbing og vold blant norske skoleelever, og nedgang i trivsel og motivasjon.^{117 118} I *Stortingsmeldingen 34 (2023–2024) En mer praktisk skole* understreker regjeringen at det må satses mer på forebygging, og de vil lage en helhetlig strategi for et trygt og godt barnehage- og skolemiljø.¹¹⁹ Barn med funksjonsnedsettelse er særlig utsatt for fordommer, mobbing og hatprat på skolen på grunn av funksjonsnedsettelsen sin.¹²⁰ Barn som utfordrer normene for kjønn og seksualitet blir også oftere utsatt for mobbing, trakassering, sosial ekskludering og utrygt skolemiljø.¹²¹

ANBEFALINGER:

Parten anbefales å iverksette konkrete og effektive tiltak, samt kompetanseløft hos ansatte for å forebygge alle former for krenkelser i skolen.

117 Wendelborg, Christian, NTNU Samfunnsforskning, «*Mobbing på skolen. Analyse av Elevundersøkelsen skoleåret 2023/24*». 2024.

118 Bakken, A., OsloMet, NOVA Rapport 6/24, «*Ungdata 2024. Nasjonale resultater*», 2024.

119 Kunnskapsdepartementet, «*Stortingsmeldingen 34 (2023–2024) En mer praktisk skole*», s. 71, 79–80, 2023–2024.

120 Unge funksjonshemmede, «*Stå opp mot hatprat*», 2020.

121 Redd Barna, «*Rettene til LHBTI-barn i Norge*», 2021.

Samiske barns rett til opplæring på samisk, merknad 26 f

Samiske elever får ikke et like godt opplæringstilbud som andre elever. Dette skyldes blant annet at det finnes for få samiskspråklige lærere.^{122 123} Hver tredje elev slutter med samiskundervisningen i skolen og får dermed norsk som sitt viktigste læringsspråk.^{124 125} Nasjonale myndigheter har et ansvar for at samene som urfolk skal få utviklet sitt språk og sin kultur, og å bevare språk som er truet. Ny opplæringslov tredde i kraft i august 2024 uten å sikre at samiske barn får sine rettigheter til opplæring på samisk innfridd.¹²⁶ Det er viktig at skolen blir en arena for å bevare og revitalisere de samiske språkene, samisk kultur, identitet og stolthet.

ANBEFALINGER:

Parten anbefales må lovfeste rett til læremidler på de tre samiske språkene og sikre tilstrekkelig antall samiskspråklige lærere. Parten må iverksette tiltak for å motvirke elevfrafallet i samisk opplæring, slik at flere elever velger samisk som førstespråk.

HVILE, FRITID, REKREASJON OG KULTURELLE OG KUNSTNERISKE AKTIVITETER

Manglende lovregulering og kvalitetssikring av fritidsklubber og fritidsaktiviteter for barn med funksjonsnedsettelse, merknad 27

Fritidsklubber er den største fritidsaktiviteten blant ungdom, etter organisert idrett, med ca. 120 000 årlig besøkende. Fritidsklubber rekrutterer i stor grad ungdom av lav sosioøkonomisk status.¹²⁷ Tilbudet om fritidsklubber er ikke lovregulert i norsk lov, og kvaliteten og oppslutning er avhengig av kommunens økonomi og prioriteringer, og egnet personale.¹²⁸

Mangel på lovregulering fører til store regionale forskjeller i kompetansenivå, kvalitet og tilgjengelighet, og utfordringer med å drive langsiktig, forutsigbart og trygt klubbtilbud for barn og unge. En lovfesting bør definere retten til et fritidstilbud, si noe om kvalitet-, kompetanse- og ressursbehovet, og fastslå ungdoms rett til deltakelse og medvirkning.

122 Sannhets- og forsoningkommisjonen, «Dokument 19 (2022–2023) Sannhet og forsoning», 2023.

123 Khrono.no, «Vi trenger flere samisktalende lærere for å unngå kollaps i grunnskolen», 04.11.2023.

124 NRK.no, «Hver tredje elev slutter i samiskundervisningen», 28.11.2021

125 Sametinget, «Samiske tall forteller», 2021.

126 Utdanningsnytt.no, «Norsk opplæringslov uten løft for samiske barn», 23.02.2023.

127 Barne- og familiedepartementet, «En barndom for livet – Økt tilhørighet, mestring og læring for barn i fattige familier (regjeringen.no)», 2024.

128 Ungdom og fritid, «Fritidsklubbloftet. Et rammeverk for å styrke fritidsklubbene». 2024.

Barn med funksjonsnedsettelse deltar i fritidsaktiviteter i mindre grad enn andre barn, på grunn av manglende tilgjengelighet og tilgang. Det er manglende kunnskap og kompetanse om hvordan disse barna kan inkluderes.^{129 130} Tiltakene som norske myndigheter har igangsatt, er ikke tilstrekkelig for å fjerne barrierene for deltakelse.^{131 132} Det er ikke gjort endringer i BPA-ordningen eller i finansieringen og innretningen på tolketjenesten for døve og hørselshemmede.

ANBEFALING:

Parten anbefales å lovfeste retten til fritidsklubber for alle barn og unge i sitt nærmiljø. Parten bør sette av tilstrekkelig ressurser til alle kommunene for å redusere kommunale forskjeller i tilbudet om fritidsklubber.

ANBEFALING:

Parten anbefales å iverksette tiltak som fjerner barrierene for deltakelse og kommunale forskjeller i fritidstilbud for barn med funksjonsnedsettelse.

129 Redd Barna, «Fritid for alle», 2021.

130 Barrierefri fritid 2022, «Inkluderingsveileder», 2022.

131 Kultur- og likestillingsdepartementet, NOU, 2023: 13. «På høy tid – Realisering av funksjonshindredes rettigheter». 2023.

132 Redd Barna, «Fritid for alle», 2021.

I. SPESIELLE BESKYTTELSESTILTAK

(ART. 22, 30, 32, 33, 35, 36, 37 (B)–(D) OG 38–40)

Internering av barn og hensynet til barnets beste, merknad 28 a (ii)

Norge har ikke innført nye alternativer til internering av barn. I 2023 ble fristen for internering av barn utvidet fra 24 timer til «dagen etter».¹³³ Lovendringen fikk sterk kritikk fra mange organisasjoner for å være i strid med barnekonvensjonen artikkel 37. Artikkel 37 fastslår at frihetsberøvelse av barn bare skal benyttes som siste utvei og for et kortest mulig tidsrom. Det er fryktet at lovendringen vil føre til at flere barn vil bli internert.

ANBEFALING:

Parten anbefales å forby internering av barn i forbindelse med en utlendingssak.

Risikoen asylsøkere står overfor i avvisningsprosedyren, merknad 28 a (ii)

I henhold til utlendingsloven, kan visse typer vedtak i asylsaker «iverksettes straks». Dette inkluderer avgjørelser truffet i henhold til bestemmelser om første asylland og trygt tredjeland. Utlendingsdirektoratet gjennomfører normalt ikke asylintervju i denne typen saker, men baserer seg på opplysningene som politiet har registrert. UNE overprøver ikke avvisningsvedtakene mens asylsøkerne er i Norge, noe som gjør klagebehandlingen illusorisk. Videre er ikke familier med barn i avvisningsprosedyrer berettiget til gratis juridisk bistand.

ANBEFALING:

Parten anbefales å sikre at barn ikke blir returnert i strid med «non-refoulement» prinsippet.

¹³³ Justis- og beredskapsdepartementet, «Prop 103 L 2022–2023 – Endringer i utlendingsloven», 2022–2023.

Tidsbegrenset oppholdstillatelse for enslige mindreårige asylsøkere mellom 16–18 år, merknad 28 a (iii)

Tidsbegrenset oppholdstillatelse for enslige mindreårige asylsøkere i alderen 16–18 år, gir kun mulighet til å oppholde seg i landet til fylte 18 år. Dette medfører en enorm belastning for barna.^{134 135 136 137} Norske myndigheter benytter denne type oppholdstillatelse i betydelig mindre grad enn før og i 2023 er det ikke gitt denne type oppholdstillatelse, noe som er positivt.¹³⁸ Muligheten er der likevel fortsatt, og siden slike tillatelser har en så negativ innvirkning på barna burde tidsbegrensede oppholdstillatelseter fjernes.

ANBEFALING:

Parten anbefales å fjerne ordningen med tidsbegrenset oppholdstillatelse til enslige mindreårige asylsøkere mellom 16–18 år.

Omsorgsansvaret for enslige mindreårige asylsøkere mellom 15–18 år, merknad 28 a (iv)

Enslige mindreårige asylsøkere mellom 15–18 år har fortsatt et dårligere omsorgstilbud enn andre barn under offentlig omsorg, og enslige mindreårige asylsøkere under 15 år. Omsorgssituasjonen til disse barna er svært bekymringsfull.^{139 140} Den norske stat gir ingen faglig begrunnede forklaringer på hvorfor disse barna fortsatt ikke er under barnevernets omsorg. Det er avdekket flere lovbrudd ved asylmottak, blant annet at det ikke er tilstrekkelig barnefaglig kompetanse eller bemanning som sikrer forsvarlig omsorg.¹⁴¹ Enslige mindreårige asylsøkere som kommer til Norge er særlig sårbare, og barn mellom 15 og 18 år har rett til samme oppfølging og omsorg som andre barn i Norge. Omsorgstilbudet til enslige mindreårige asylsøkere etter bosetting er også for dårlig, og oppfølging av disse barna bør også overføres til barnevernet.

ANBEFALING:

Parten anbefales å overføre ansvaret for enslige mindreårige asylsøkere mellom 15–18 år til barnevernet, for å sikre disse barna får et like godt omsorgstilbud som andre barn i Norge under offentlig omsorg. Parten anbefales at barnevernet får omsorgsansvaret for enslige mindreårige etter bosetting.

134 Sønsterudbråten, S., Fafo-rapport 2010:46, «*Veien Videre: Evaluering av kvalifiserings- og opplæringsopplegget som tilbys enslige mindreårige med begrensede oppholdstillatelseter*», 2010.

135 Lidén, Eide, Hidle, Nilsen og Wærdahl, Institutt for samfunnsforskning, «*Levekår i mottak for enslige mindreårige asylsøkere, Institutt for samfunnsforskning*», 2013.

136 Redd Barna, *Mens vi venter – En hilsen fra barn som søker asyl i Norge*, 2010.

137 Aasen, Dyb, Lid, By- og regionforskningsinstituttet, «*Forebygging og oppfølging av enslige mindreårige asylsøkere som forsvinner fra mottak og omsorgssentre*», 2017.

138 UDI, «*Asylvedtak etter statborgerskap og utfall*», 2024.

139 Committee on the Rights of the Child, «*Concluding observations on the combined 5th and 6th periodic reports of Norway*», 2018.

140 Redd Barna, «*Trygghet på mottak*», 2022.

141 Helsetilsynet, «*Rapport fra tilsyn ved Toten asylmottak, avdeling EMA*», 07.12.2022.

Styrke etterforskningen av forsvunne barn fra asylmottak, merknad 28 a (v)

Mellom 2015 og 2022 har 432 barn forsvunnet fra norske asylmottak.¹⁴² Det fryktes at noen av de forsvunne barna kan ha blitt rekruttert til kriminelle handlinger. Det har blitt avdekket store svakheter i politiets etterforskningsarbeid når enslige mindreårige forsvinner fra mottak og politiet har mottatt kritikk for å ikke lete etter barna slik de leter etter andre norske barn som forsvinner.^{143 144 145 146} Mange saker blir henlagt og for dårlig fulgt opp.¹⁴⁷ Til tross for at FNs barnekomité uttrykte bekymring for enslige mindreårige asylsøkere som forsvinner fra mottak i 2018, har Norge har fortsatt ikke iverksatt gode nok tiltak for å forhindre at barn forsvinner fra mottak.

ANBEFALING:

Parten anbefales å styrke etterforskningen av enslige mindreårige asylsøkere som forsvinner og umiddelbart iverksette tiltak i forvaltningen for å forebygge og avdekke forsvinninger på et tidligere tidspunkt.

FLYKTNING- OG ASYLSØKER BARN OG BARN I MIGRASJONSSITUASJONER

Fjerning av rimelighetsvilkåret, merknad 28 b

I 2016 fjernet Stortinget vilkåret om rimelighet i utlendingsloven. Dette gjør det mulig for barnefamilier og enslige mindreårige asylsøkere å bli returnert som internflyktninger uten at Utlendingsdirektoratet har vurdert om retur tilbake til hjemlandet er rimelig. UNHCR har gjort det klart at dette er i strid med FNs flyktningkonvensjon.¹⁴⁸

ANBEFALING:

Parten anbefales å gjeninnføre rimelighetsvilkåret i vurderingen om internflykt etter utlendingsloven.

142 Sak nr. 4, kl. 11:57, i Stortingets sesjon 5.januar 2023. URL: <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Referater/Stortinget/2022-2023/refs-202223-01-05?m=4>

143 NRK, «Politiarbeid av lav kvalitet», 04.04.2023.

144 Politihøgskolen, «Avdekker svakheter om asylbarn som forsvinner», 17.04.2023.

145 NRK, «Hundrevis av barn unge sporløst forsvunnet», 06.12.2022.

146 Norges institusjon for menneskerettigheter, «Enslige mindreårige asylsøkere i Norge», 26.02.2024. .

147 Politiforum, Olsvik, E.G., «Politiets etterforskning av savnede asylbarn holder lav kvalitet», kronikk, 17.04.2023.

148 Regjeringen.no, «UNHCR Observations on the proposed amendments to the Norwegian Immigration Act and Regulation: HØring – endringer i utlendingslovgivningen (innstramninger II)», s. 28, 2016.

Aldersbestemmelse og enslige mindreårige asylsøkere, merknad 28 c

Aldersfastsettelsesprosedyrer skal kun gjennomføres når det er rimelig tvil om alderen etter en konkret vurdering i den enkelte sak. Medisinske aldersbestemmesprosedyrer brukes oftere enn det som er tillatt, i henhold til utlendingsloven og angitt av FNs retningslinjer.^{149 150 151} Dette er bekymringsfullt ettersom usikre metoder kan bidra til at mindreårige asylsøkere feilaktig vurderes som voksne.

I dag brukes verktøyet Bioalder, som fremdeles baserer seg på usikre metoder^{152 153}. Videre tas det kun bilder av tannrot, og ikke bilder av håndleddet^{154 155}, slik det skal med Bioalder.¹⁵⁶ Dette gjør resultatene fra Bioalder enda mer usikre. Alderstestens generelle pålitelighet er usikker.

ANBEFALING:

Parten anbefales å sikre at aldersvurderinger kun gjennomføres når det er rimelig tvil om alder og at medisinske metoder kun brukes etter at ikke-medisinske alternativer er uttømt.

BARN I KONFLIKT MED LOVEN**Barn i konflikt med loven, merknad 31a**

Parten viser til Riksadvokatens retningslinjer for avhør av barn og særlig sårbare personer som mistenkt i straffesak. Retningslinjene stiller ikke krav om særlig barnefaglig kompetanse¹⁵⁷. Etter nasjonal lovgivning har barn heller ingen ubetinget rett til forsvarer betalt av det offentlige. I 2019 utga Domstoladministrasjonen praktiske anbefalinger for domstolsbehandling av straffesaker med mindreårige aktører¹⁵⁸. Anbefalingene er ikke bindende.

ANBEFALING:

Parten anbefales å lovbestemme at de som skal avhøre barn kompetanse til å ivareta deres sårbarhetsfaktorer. Parten anbefales å gi mindreårige en lovbestemt og ubetinget rett til offentlig oppnevnt forsvarer. Parten anbefales å innføre særskilte straffeprosessuelle regler for barn.

149 UNCHR.org, «8 UNCRC General Comment No. 6, Treatment of Unaccompanied and Separated Children outside their country of Origin», 2005.

150 Sønsterudbråten, S., Fafø-rapport 2010:46, «Veien Videre: Evaluering av kvalifiserings- og opplæringsopplegget som tilbys enslige mindreårige med begrensede oppholdstillatelser», 2010.

151 NOAS, «Over eller under 18? – Aldersvurderinger av enslige mindreårige asylsøkere», 2016.

152 Statens beredning för medicinsk och sosial utvärdering (SBU), «Åldersbedömning – magnetkameraundersökning av tillväxtzonen i lårbenets nedre del (knät) och röntgenundersökning av visdomständer i underkäken», 2021.

153 WMA, «Wma statement on medical age assessment of unaccompanied minor asylum seekers», 2019.

154 NRK, «Trenger to røntgenbilder, tar bare ett: – Bekymringsfullt», 27.12.2022.

155 NRK, «Frafåder tannleger å ta slike bilder – fortsetter likevel», 11.03.2023.

156 Oslo Universitetssykehus, «Manual: BioAlder: Et verktøy for bruk av biologiske undersøkelser i aldersvurdering av enslige mindreårige asylsøkere», 2023.

157 Riksadvokaten, «Retningslinjer for politiavhør av barn og særlige sårbare personer som er mistenkt i straffesak», 19.09.2023.

158 Domstol.no, «Praktiske anbefalinger for domstolsbehandling til barnets beste i straffesaker med mindreårige aktører», 2019.

Forvaring og rettspsykiatriske undersøkelser, merknad 31 c og d

Blant andre Barneombudet uttrykker stor bekymring til at barn kan idømmes forvaringsstraff¹⁵⁹. Det knyttes særlig bekymring til at det ikke stilles krav til særskilt kompetanse hos de rettsmedisinske sakkyndige om barns utvikling, særlig med hensyn til vurderingen av fremtidig voldsrisiko og psykiatrisk status. Det er også påpekt at de sakkyndige gjennomfører observasjoner over et nokså kort tidsrom, og benyttes metoder som er ment for voksne personer.

ANBEFALING:

Parten anbefales, i tråd med tidligere anbefalinger, å avslutte praksis med forvaringsstraff for barn. Parten anbefales å stille klare kompetansekrav til sakkyndige som skal avgi rettspsykiatriske erklæringer i saker der mindreårige er tiltalt for å ha begått alvorlige lovbrudd.

Barn i fengsel, merknad 31 e

Sivilombudet publiserte i 2024 en rapport der det fant at ordningen ved Eidsberg fengsel strider mot FNs barnekonvensjons bestemmelse om at barn ikke skal plasseres i fengsel sammen med voksne, med mindre det er til barnets beste, og at ordningen utgjør en risiko for at mindreårige utsettes for umenneskelig eller nedverdiggende behandling i strid med EMK artikkel 3¹⁶⁰. Ombudet anbefalte at plassering av barn i Eidsberg fengsel umiddelbart burde opphøre, samt umiddelbart sikre at mindreårige ikke plasseres i voksenfengsel, uten at det er vurdert at dette er til barnets beste.

Advokatforeningen erfarer at plassene i Eidsberg fengsel per september 2024 fremdeles benyttes, til tross for Sivilombudets klare anbefaling.

ANBEFALING:

Parten anbefales å etterkomme Sivilombudets anbefalinger om å sikre at barn ikke sitter i fengsel sammen med voksne.

159 Barneombudet, «Barn bør ikke dømmes til forvaring. Dømmes barnet på feil grunnlag er det katastrofalt», 23.06.2022.

160 Sivilombudet, «Rapport om barn i Eidsberg fengsel», 2024.

K. VALGFRI TILLEGGSPROTOKOLL OM BARN I VÆPNET KONFLIKT

Repatriere norske barn fra Syria, merknad 33 d

Én mindreårig norsk statsborger er fremdeles internert med sin mor i Syria. Norske myndigheter viser til at mor ikke har bedt om konsulær bistand, og at de derfor ikke har ansvar for at hans menneskerettigheter respekteres.¹⁶¹ Dansk Høyesterett har nylig understreket statenes ansvar for å gjøre en selvstendig vurdering av barnets situasjon, uavhengig av moren¹⁶².

ANBEFALING:

Parten anbefales å gjøre en selvstendig vurdering av det norske barnets situasjon, med henblikk på å repatriere ham.

161 Stortinget, Dokument nr. 15:2162 (2022–2023), «Skriflig spørsmål fra Dag-Inge Ulstein (KRF) til utenriksministeren», mai 2023.

162 Domstol.dk, «Højesterets dom, afsagt torsdag den 29.august 2024», 2024.

TILSLUTTEDE ORGANISASJONER

 Advokatforeningen

 BARNESYKEPLEIERFORBUNDET NSF

 Barnevakten
Bevisst mediebruk

 DEN NORSKE KIRKE

 FO

 Foreldreutvalget
for barnehager

 Foreningen 2 Foreldre

 For Fangers Pårørende

 FRAMFYLKINGEN
LOs barne- og familieorganisasjon

 Funksjonshemmedes
fellesorganisasjon

 HJELPEKILDEN

 icj
International
Commission
of Jurists
KENYAN SECTION | Since 1959

 KIRKENS
BYMISJON

 KREFTFORENINGEN

 LFB Landsforeningen
for barnevernsbarn

 HELSESYKEPLEIERNE
NSF

 LNU

 Nok.
Oslo

NORSK SYKEPLEIERFORBUND

UNGorg

